

Проект «Рік війни»: дискусійні питання медійної освіти та журналістської практики

Оксана Гудошник ¹, Ірина Бучарська ², Владлена Мироненко ³,
Людмила Хотюн ⁴

Анотація

Формування професійних навичок студентів-комунікативістів під час війни ускладнене не тільки зрозумілими обмеженнями воєнного часу та 4-річним дистантом, але й унеможливленням спільнотворчості як наскрізної ідеї медійної освіти. Об'єднання студентів різних курсів факультету систем і засобів масової комунікації ДНУ в межах проєкту «Рік війни» стало мотиватором обговорення цілого комплексу дискусійних питань науково-дослідної роботи та журналістської практики як під час його створення, так і на захистах випускних робіт, на конференціях і семінарах. Одним із завдань проєкту спеціальності 061 Журналістика стало різноматичне представлення студентства у непростих умовах воєнного повсякдення, еміграції; у пошуку відповідей на надскладні виклики трагічного року війни. Одночасно проводилася робота за декількома напрямками: соціологічне опитування (анкетування), дискурсивні практики, інтерв'ю під час війни, фоторепортаж (база даних), досвід еміграції (цикл подкастів). Закцентовано на практичних навичках студентів під час інтерв'ювання зарубіжних та українських воєнних кореспондентів, створенні довідникових архівів та напрацюванні алгоритмів їх зберігання, на медіатизації власного досвіду через творчі ініціативи та медіакритичні рефлексії. Як більшість колективних проєктів, «Рік війни» визначив ключові проблеми не тільки фахової освіти (організаційні, психологічні, фінансові складники), але й серйозні питання методології дослідницького пошуку. Так, наприклад, у запропонованій статті у простір наукової дискусії виносяться проблеми визначення стандартів та методик усноїсторичних глибинних інтерв'ю, технологій архівування свідчень, адаптації створених студентами баз даних до можливостей бібліотек та каталогів, апробації каналів поширення студентських досліджень. Пілотний факультетський проєкт відкритий до обговорення, автори і куратори – до активної співпраці.

Ключові слова: наративи Кремля; фрейми. медіапроєкт «Рік війни», професійні навички, спільнотворчість, воєнний репортаж, усноїсторичне інтерв'ю, технології архівування.

1. Вступ

Постановка проблеми. У формуванні сучасних компетенцій та навичок здобувачами вищої освіти медійний проєкт відіграє інтегральну роль. Так, в освітньо-професійній програмі «Журналістика» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти спеціальності 061 Журналістика визначена мета підготовки фахівців: «формування системи компетенцій, націлених на ефективну працю журналіста в сучасному медійному середовищі згідно з принципами освітнього стандарту та системою ціннісних орієнтацій суспільства» (Educational and professional programme 061

“Journalism”, 2020). Кваліфікаційна робота згідно зі Стандартом вищої освіти України для галузі знань 06-Журналістика передбачає створення медіапроєкту із «розв'язання складної спеціалізованої задачі або практичної проблеми у сфері соціальних комунікацій, що характеризується комплексністю і невизначеністю умов» (Наказ МОН № 864 від 20.06.2019 р.).

Внесення складника «невизначеність умов» дозволяє говорити про універсалізм об'єднання міждисциплінарних підходів та практичних навичок при різнофункціональних завданнях. Війна, власне, і стала таким ситуативним чинником, що змушує в особливих умовах

¹ Oles Honchar Dnipro National University (Dnipro, Ukraine), e-mail: ovgudoshnik@gmail.com

² Oles Honchar Dnipro National University (Dnipro, Ukraine), e-mail: bucharsky_i@fszmk.dnu.edu.ua

³ Oles Honchar Dnipro National University (Dnipro, Ukraine), e-mail: myronenko_v@fszmk.dnu.edu.ua

⁴ Oles Honchar Dnipro National University (Dnipro, Ukraine), e-mail: khotyun_l@fszmk.dnu.edu.ua

воєнного часу оперативно діяти у вкрай складних обставинах. «Функціонування системи освіти в умовах воєнного стану характеризується інтенсивним пошуком нових підходів до навчання, інноваційних форм організації освітнього процесу, ефективних педагогічних та інформаційних технологій», — зазначено в науково-методичній збірці МОН України (Shkarlet, 2022, с. 7).

Одним із варіантів таких інноваційних форм стали колективні студентські проекти, що набули актуальності під час війни. Розуміння невідкладності та значущості формування єдиного дослідницько-практичного простору втілено в різноманітних проектах українських ЗВО: *SoloWay* (Львівський національний університет імені Івана Франка), *Save Art UA, Ukrainians: Identity in Dignity* (Український католицький університет) «Поміж текстом: журналісти для журналістів» (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника), студентські проекти в межах міжнародної програми «Я — Медіа» (Національний університет «Чернігівська політехніка» в партнерстві з Університетом міста Тарту (Естонія), Сумським державним університетом), «Вплив війни на соціальну свідомість» (Криворізький фаховий медичний коледж), «Щоденник війни» (ГО «Платформа студентської журналістики»), «Журналістика часу війни» (Одеський національний університет імені І. І. Мечникова), «Музейний подкаст» (Національний музей історії України в Другій світовій війні спільно зі студентами Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого).

Презентація студентських проектів стала маркером сучасного розвитку закладів вищої освіти — від окремих ініціатив до цілісно викладених студентських надбань із відповідною тематичною агрегацією та візуалізацією. Наприклад, розділ «Проекти» від кафедри мультимедійних технологій і медіадизайну Навчально-наукового інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка пропонує цілісну презентацію студентського контенту з наскрізною тематичною логістикою (через категорії) і створенням єдиного простору, що об'єднує лонгриди, подкасти, мультимедійні репортажі, мобільні додатки, авторські блоги та кросмедійні проекти студентів різних курсів. Це вдалий приклад використання студентських звітностей із різноцільовими завданнями: презентація творчих можливостей

майбутніх фахівців (спільнопростір з внутрішньоорієнтовною комунікацією), доступність для ознайомлення абітурієнтів як частина вступної промоції спеціальності та кафедри (зовнішня комунікація), розробка та вмотивування власного брендбуку кафедри. Окремішність від загального сайту університету уможливила зміну офіційної стилістики та творче експериментування, зазвичай обмежене стандартами офіційного ресурсу.

Мультиплатформність студентських проектів стає ще однією стратегією втілення творчих можливостей та презентацій професійних навичок. Кафедра менеджменту мистецтва Львівської національної академії мистецтв у червні 2023 презентувала інстаграм-варіант реалізації спецпроекту «ММтттт» з показовим для нашої теми поєднанням технічних можливостей соціальних платформ із спільнотворчими ініціативами.

Отже, цілісні проекти стають частиною не тільки факультетської (кафедральної) роботи, але й візуальним складником створення освітнього бренду.

Важливим у задумі, створенні та подальшому просуванні проектів є міжнародні традиції та здобутки світових університетів.

Професійний досвід як стрижневий презентують усі університети, але засоби реалізації фундаційної настанови різняться. Так, Колумбійська школа журналістики виносить у публічний простір вільного доступу колективні магістерські проекти, що стали частиною реалізації грантових програм та системних досліджень у напрямі важливих соціальних, політичних питань (міжнародна злочинність, імміграція, адаптація мігрантів, військове протистояння, гендерні питання, соціальні проблеми, проблеми здоров'я, виборчого протистояння тощо). Головною характеристикою таких робіт є оприявлення результатів на сайтах відомих видань (*The Washington Post, The New York Times, The Atlantic*) та на інформаційних платформах (*Columbia News Service, Fox News, The Ink*). Акцентуємо не тільки на медійному втіленні проектів, але й на задіяних інструментах (наприклад, тегування), що забезпечують пошук матеріалів, їх відповідне архівування та можливість актуалізації. Журналістська освіта Університету штату Монтана передбачає створення студентських проектів та їх подальше «першокласне висвітлення» (top-notch coverage) в Інтернеті, друкованих виданнях,

зокрема у власних журналах *Montana Kaimin*, *Byline*; участь у конкурсах та номінаціях на журналістські премії. Якості та результативності проєктів сприяють колаборація закладу та регіональної філії громадського телебачення *PBS*, акредитація студентів на Законодавчих зборах Монтани, зарубіжні відрядження проєктних груп, робота в індіанських резерваціях та участь у загальнонаціональних ініціативах та програмах.

Самостійність у формуванні навчального плану спеціальності. Інститут журналістики Артура Л. Картера Нью-Йоркського університету визнає групові проєкти частиною навчального плану та обов'язковим складником студентського портфоліо (профілю), наприклад у межах магістерської програми *Studio 20*. Серед засадничих настанов магістерської програми: рекрутинг учасників з огляду на готовність до роботи в мультиплатформному форматі з різним набором навичок (відео, кодування, дизайн, залучення аудиторії, дизайнерське мислення, тестування користувача та управління проєктами). Відповідає поліфункціональності програми й девіз навчання: «Кожен працює над усім». Так, у курсі «Пресова етика: цифрове мислення» предметом групового проєкту було залучення аудиторії до роботи спільнот. Студенти самостійно обирали спільноти Нью-Йорку, через систему опитувань з'ясовували інформаційні потреби і створювали контент під ці запити. Співпраця і результати проєкту знайшли відтворення в матеріалах на платформі *Vox Media*. У межах проєктів (нагадаємо, що вони внесені в навчальний план!) до співпраці долучені провідні медіа країни *BuzzFeed*, *CNN*, *Vox*, *The New Yorker*. Студійний формат занять передбачає потужну особистісну комунікацію, в якій автори проєкту вбачають основу для колективного обговорення визначеної проблеми та інноваційного її рішення. Допитливість, відкритість до обміну визначаються базовими характеристиками учасницької студентської роботи. Партисипаторність втілена на рівні маніфестації ідей та їх реалізації.

Регіональність+глокальність. Досвід регіональних за тематикою проєктів демонструє один із найстаріших закладів освіти США — Стенфордський університет. На медіаплатформі університету студенти презентують проєкти з дослідження спільнот та інфраструктури Кремнієвої долини, результати журналістської роботи в межах курсів екологічної та спортивної журналістики. Проєкт медіаплатформи

покликаний заповнити інформаційну нішу відтворення місцевих проблем регіону, які зазвичай обходять новинні ресурси Сан-Франциско та Сан-Хосе.

Регіональні студентські проєкти — звичайна практика Медійного коледжу Університету Іллінойсу, Школи журналістики Університету Арізони. Медіацентр Університету Айови забезпечує матеріалами студентську щоденну регіональну газету *The Daily Iowan*, студентським відео — кабельний канал *UI (UITV)*. Майбутні медійники активно архівують усні історії рядових журналістів Айови у власному архіві усних історій (*Iowa Journalists Oral Histories*). Серед таких історій, зібраних студентами-медійниками, є український контент від Університету Кобріні (Smith et al., 2022). Ініціатива Центру Пулітцера «War in Ukraine» презентує цикл репортажів для каналу PBS, історій свідків воєнних злочинів, графічні матеріали та портретні замальовки з місця подій, статті з дослідження витоків воєнного конфлікту в Україні та його глобальних наслідків.

Тематичну різноплановість проєктів можна оцінити в архіві Школи журналістики, письменництва та ЗМІ Університету Британської Колумбії (Ванкувер, Канада): від *Arctic Journalism*, що розкриває новітні норми та практики роботи медійників у канадській Арктиці, до діагностики креативного потенціалу організацій і глобального архіву відеороликів, знятих студентами у різних країнах світу.

Нові форми організації проєктів. Отримання практичного досвіду через журналістські майстерні та проєкти Центру медіадосліджень, лабораторії дослідження медіа, телебачення та кіно пропонує факультет журналістики, інформації та книгознавства Варшавського університету з відповідною науковою апробацією та великим спектром науково-практичних конференцій. Медійні проєкти на грантовій основі презентує Інститут журналістики, медіа та соціальних комунікацій Ягеллонського університету. Лабораторні практики, семінари та онлайн-школи стають альтернативою традиційній журналістській освіті (див., наприклад, дискусію в розділі «Журналістська освіта» на *Media sapiens*).

Узагальнюючи оглядовий екскурс у проблематику, визначимо реперні точки колективних медіапроєктів на сьогодні:

- спільнотворчі можливості проєкту, його подовження та залучення студентів різних курсів

до ідеї тематичного різнопланового висвітлення проблеми;

- внутрішньокommунікаційні та промоційні завдання в межах спеціальності та факультету (кафедри);

- практична значущість, реалізація проектів через загальнонаціональні та регіональні медійні канали, власні видання та інтернет-ЗМІ;

- подовжена комунікація (проект як можливість мультиплатформного поширення).

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Центр дискусій щодо мети науково-практичної роботи студентів сьогодні зосереджено на результативності концепції відкритого навчання (*Outcome-based education, OBE*) як базового напрямку реформи сучасної вищої освіти. Політика OBE стала засадничою і була прийнята в системах державних шкіл та вищих закладів освіти багатьох країн світу. Одним з підходів у потрактуванні якості результату є міждисциплінарність та вміння працювати у команді (Kaliannan & Chandran, 2012); зміни парадигм оцінювання (Masaayan, 2017) з подальшими дослідженнями сучасних інтеграцій технічних інструментів у моделі креативної та професійної освіти (Prihantoro, 2023). На думку вчених, на заваді отриманню практичного досвіду не може бути ані гібридне чи дистанційне навчання (Yu, 2021; Xiaoxiao Deng, 2023), ані різноманітні кризи складної епохи зривів (Estella, 2021).

В українському науковому просторі актуальною залишається ідея дослідниці медіапроектів Г. Богданович про нерозривне злиття свободи та відповідальності при підготовці журналістів: «Академічна система фахової підготовки журналістів потребує більш демократичних форм, які надають студентам можливість відповідально ставитися до своїх практичних завдань уже під час стажування» (Bogdanovich, 2010). Виклик і можливості попрацювати з іншими О. Харитоненко вбачає саме в колективних проектах кваліфікаційних робіт (2023). На реалізацію дослідницьких проектів як ознаку професійної компетентності звертають увагу українські дослідниці І. Іванова, О. Просянюк, Г. Старкова, К. Ярьсько та О. Зима (2022). Цілісне структурне уявлення про медіапроект як системний процес пропонує С. Іванова (2019). Порівнюючи визначені студентами асоціативні ряди понять «Журналістика» (інформація, стандарти) та «Медіапроект» (візуалізація даних, креатив, командна робота), дослідниця О. В.

Шершньова звертає увагу на необхідність коригування освітніх програм та дисциплінарного контенту, збагачення сучасними кейсами та інструментами дистанційної роботи (2022).

Українські ЗВО активно доповнюють стандарти кваліфікаційної роботи інноваційними завданнями, новітніми методами створення та реалізації медіапродукту, актуальними змістовими та концептуальними настановами в межах дисциплін «Медіапроект», «Управління медіапроектами» тощо.

Мета статті — на прикладі факультетського проекту «Рік війни» зацентрувати дискусійні проблеми методики створення та реалізації медіапроекту; виокремити проблемні аспекти колективної дослідницької роботи під час війни.

Методи дослідження. Аналіз колективних ініціатив передбачає пріоритетність комплексного підходу до методології не тільки дослідження, але й подальшого медійного втілення проектів. Тематична різноманітність продемонстрованих підходів до висвітлення тем війни актуалізувала міждисциплінарність як наскрізний метод нашої роботи. Традиційний для презентаційних наукових рефлексій загальнонауковий метод опису та порівняння (стратегії структуроутворення колективного проекту, змістові характеристики) унаочнено анкетуванням, опитуванням та інтерв'юванням. Спеціальні методи наукового пошуку, задіяні в роботах учасників проекту (контент-аналіз, моніторинг, структурно-типологічний аналіз та узагальнення), урізноманітнили методологічну «мапу» дослідження.

Проект «Рік війни» реалізований на базі факультету систем і засобів масової комунікації Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара (частину проектів викладено на сайті факультету http://fszmk.dnu.dp.ua/fszmk_var.html).

Системність проекту відтворена на різних рівнях:

- анкетування студентів 1–4 курсів бакалаврів (Спеціальність 061 ОП «Журналістика», «Реклама і зв'язки з громадськістю», «Видавнича справа та редагування»), 1–2 курсів магістратури (ОП «Медіакommунікації») — 103 учасники (форма участі — довільна, анкетування анонімне, інструментарій GoogleForm). Анкета-опитування містила 20 питань, розподілених на три групи: навчання, робота, інформаційний простір. Загальна характеристика опитуваних: вік 17–25 з

пропорційною представленістю за курсами першого (бакалаврського), другого (магістерського) рівнів;

- кейсові студентські дослідження та проекти розроблені з урахуванням трьох важливих напрямів науково-практичної розробки: тематична класифікація, воєнний сторителінг/інтерв'ю (**контент**); робота з уразливими групами/ етика досліджень (**інструменти та стандарти**); канали поширення та архівація (**результат**);

- тематика проекту (воєнна журналістика; інтерв'ю під час війни; інформаційна підтримка ВПО; еміграція; студенти за кордоном; архіви свідчень війни; воєнний сторителінг) запропонована студентам у рамках написання курсових, кваліфікаційних випускних робіт першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів;

- до дискурсивних практик аналізу воєнних текстів були залучені студенти першого курсу (32 учасники);

- систематизацію та акцентування головних проблем проекту виконували керівники випускних робіт та автори статті, що мають досвід медіакритичних досліджень (Hudoshnyk, 2023; Bucharska & Temchenko, 2022; Khotyun, 2022); участі в громадських проектах (Voloshyna et al., 2022; Potarova & Bucharska, 2022);

- презентація головних ідей проекту обговорювалася на засіданні кафедри масової та міжнародної комунікації;

- партисипаторність як наскрізну ідею проекту зреалізовано на практичних заняттях за курсами

«Сучасний медійний простір», «Історія зарубіжної журналістики», «Теорія та історія соціальних комунікацій», «Інформаційно-аналітична діяльність засобів масової комунікації»;

- науково-практична апробація проекту представлена участю авторів статті та учасників на Всеукраїнських конференціях для молодих вчених («Актуальні проблеми філології та журналістики», Ужгородський державний університет, 27–28 квітня 2023 р.; «Сучасний масмедійний простір: реалії та перспективи розвитку», Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 11 квітня 2023 р.); на Міжнародних науково-практичних конференціях («Медіакомунікації в діалозі культур: виклики європейської інтеграції для української освіти і науки», Київський університет імені Бориса Грінченка, 2 червня 2023 р.; «Соціальні комунікації в умовах глобалізаційних процесів: стан, тенденції, перспективи», Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 16–17 травня 2023 р.; «Інновації та особливості функціонування ЗМІ в демократичному суспільстві», Національний університет «Львівська політехніка», 27 жовтня 2022 р.).

Метазавданням проекту стало апробування спільнотворчих ініціатив в умовах воєнного стану та вже 4-річного дистанту. Актуальність підходу умотивована й дослідженням Українського інституту майбутнього спільно з «Нью Імідж Маркетинг Груп» щодо нинішнього стану освіти в Україні: більшість респондентів (61 %) вважає вищу

2. Оцінка українського інформаційного простору:

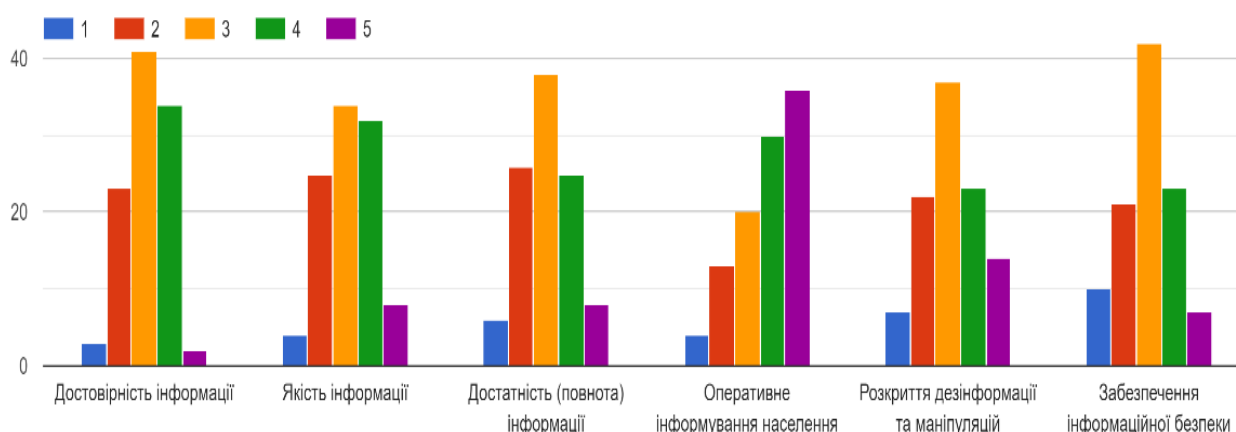

Рисунок 1. Результати анкетування: «Оцінка українського інформаційного простору»

освіту простором соціалізації, джерелом зв'язків, соціальною мережею (Education in Ukraine, 2021).

2. Результати дослідження

Контентностворювальні особливості проекту. У розумінні головних векторів тематичного наповнення проекту ми виходили з результатів аналізу рівня залучення студентів до інформаційних джерел, загальних оцінок студентами базових характеристик інформаційного простору (за результатами анкетування).

Очікуваними виявилися джерела поінформованості нашого студентства (телеграм, інстаграм, ютуб, онлайн-ЗМІ) при достатньо високому рейтингу особистісної комунікації (батьки, друзі та рідні як джерело інформації займають 5 позицію). За даними опитування, інформацію про поточні воєнні події студенти отримували з інформаційних джерел, соціальних мереж, ЗМІ та месенджерів (1, 2, 3, 4 місце відповідно). Оцінка інформпростору України представлена на Рис. 1.

Валідність цих результатів у межах проекту перевірена дискурсивними практиками.

Студентам першого курсу ОП «Журналістика» було запропоновано завдання написати узагальнені «Правила життя» українського військового за матеріалами публічних інтерв'ю з військовослужбовцями (дисципліна «Інформаційно-аналітична діяльність ЗМК»). Джерельна база роботи — якісні інформаційні ресурси («Збруч», «Українська правда», «Укрінформ» тощо), методи дослідження — спостереження, аналіз документів, узагальнення результатів. Основні етапи роботи: аналітичне читання інтерв'ю з військовими (3–5 текстів за власним вибором), віднайдення та аналіз суголосних тем і проблем інтерв'ю, на базі яких створено узагальнений портрет військовослужбовця («Правила життя»).

Загальні результати студентського дослідження: максимальна увага до інтерв'ю з людьми, які стали добровольцями в перші дні війни; провідна думка героїв — неможливість продовжувати власні справи, коли країна в небезпеці; визначальною особистісною характеристикою воїна-героя — скромність, коли перебування на передовій є буденною справою; спільна мрія — мирне життя після перемоги.

Унаочнимо інші дискусивні аспекти нашого проекту.

Цілком зрозумілою є зацікавленість студентів-бакалаврів воєнною тематикою в 2023 р. (ОП

«Журналістика» — 78 % робіт на денному відділенні присвячено цій темі; 54 % — на заочному; ОП «Реклама і зв'язки з громадськістю — 16 %; ОП «Видавнична справа та редагування» — 20 %; ОП «Медіакомунікації» — 100 %).

Збір історій інструментами самодокументування та сторителінгу став визначальною характеристикою медіапроектів цього року та контентним складником (а почасти й основою) більше 20 студентських випускних робіт. Активно використовувались інформаційні та аналітичні можливості жанру; різноманітні види інтерв'ю (особисте, глибинне, документальне, фокусоване, проблемне) адаптувались під залучені канали поширення інформації та платформи. Уточнення та зміни традиційних вимог до найвідомішого журналістського жанру були скориговані з огляду на світовий досвід документування та архівації усноїсторичних свідчень (Jones, 2000; Weber & Napoli, 2020; Hudoshnyk & Krupskyi, 2023).

Створення студентами циклів подкастів, вебсайтів, платформ, активне долучення можливостей мультимедійності та модульності засвідчує тенденцію до цілісних проблемних уявлень (цикл подкастів Е. Кошелюк «Доброчесність онлайн») та представлень історій (проект Є. Ковтун «Дитячі голоси»).

Відчутність дефіциту спілкування та реалії комунікації, перенесеної в простір соціальних мереж, актуалізували пошук нових організаційних форм спілкування в межах спільнот: запропоновано апробаційні моделі вебсайту для студентської комунікації, викладу навчальної, просвітницької, довідникової та розважальної інформації (А. Давидова «Вебсайт як ефективне середовище студентської комунікації в умовах дистанційного навчання»), сайт історій волонтерів м. Дніпра з відповідною аудиторноорієнтовною тематикою (О. Приходько «Вебсайт як канал поширення мультимедійного медіатексту соціально-політичного спрямування») та промовистим закликком «Поговоримо, шановні?»; проект навчального посібника серії «Студенти для студентів» (здобувачка М. Гаврил).

Документація досвіду війни через повсякдення студентів — новий сегмент науково-практичного доробку нашого проекту залучає досвід закордонного навчання, вимушеної еміграції та повсякдення. Переважна більшість студентів факультету не змінювали місце перебування під час війни (59,2 %). Статистика пересувань наших студентів під час війни наступна (Рис. 2.)

1. Чи виїжджали Ви протягом війни:

103 відповіді

Рисунок 2. Результати анкетування: «Зміна місця проживання під час війни»

За задумом авторів проєкту, цей тематичний кластер спирається на три складники: медійна презентація теми еміграції в місцевих та українських ЗМІ; власний досвід адаптації; комунікація з українськими спільнотами, волонтерськими центрами тощо з чітким розумінням великої кількості психологічних проблем (відчуття провини, комплекс «провини вцілілого» та ін.). Студенти продемонстрували вільний підхід до вирішення поставлених завдань, тому результати дослідження розширили тематичні межі творчих проєктів. У створенні подкастів про життя за кордоном автори проєктів продемонстрували гнучкість у пристосуванні до нового середовища, комунікаційну відкритість та успільнотненість як засіб долучення до життя в іншій країні. Важливим є глибинний аналіз медіа країн, де перебувають наші громадяни, віддзеркалення

проблемних точок соціальної взаємодії українців та європейців. Така двофокусність увиразнила тематику подкастів, активне інтерв'ювання учасниками проєкту друзів, колег по навчанню, волонтерів, працівників українських фондів та центрів зайнятості.

Цікавим виявився ще один засіб оцінювання зарубіжного досвіду — анкетування студентами місцевих жителів на предмет сприйняття символів та знаків українського сьогодення (Л. Хандрига «Поштова марка як масмедіа під час війни»). Представлено строкату мапу упізнаваності України мешканцями Іспанії, Австралії, Італії, Туреччини, Німеччини, Швейцарії, Польщі; визначено найпоширеніші та найупізнаваніші теми, символи та героїв: війна, український прапор (пізнаваність 100 %), національна страва борщ, Президент Зеленський (Рис. 3). Така згуртованість студентства, навіть

2. Перші три слова, які у вас асоціюються з Україною.

35 відповідей

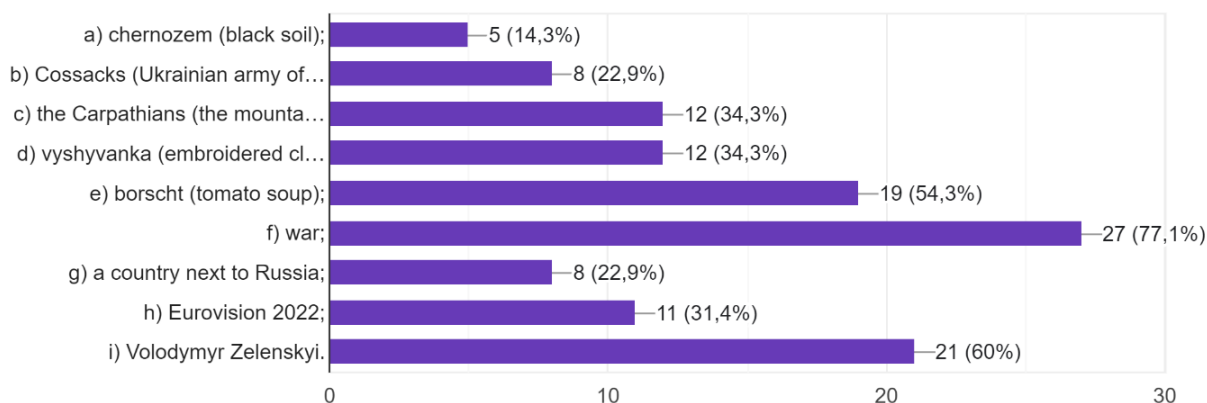

Рисунок 3. Результати анкетування (автор Л. Хандрига): «Упізнаваність українських символів, героїв та подій»

2. Які особисті проблеми турбують вас найбільше сьогодні / протягом навчального року

103 відповіді

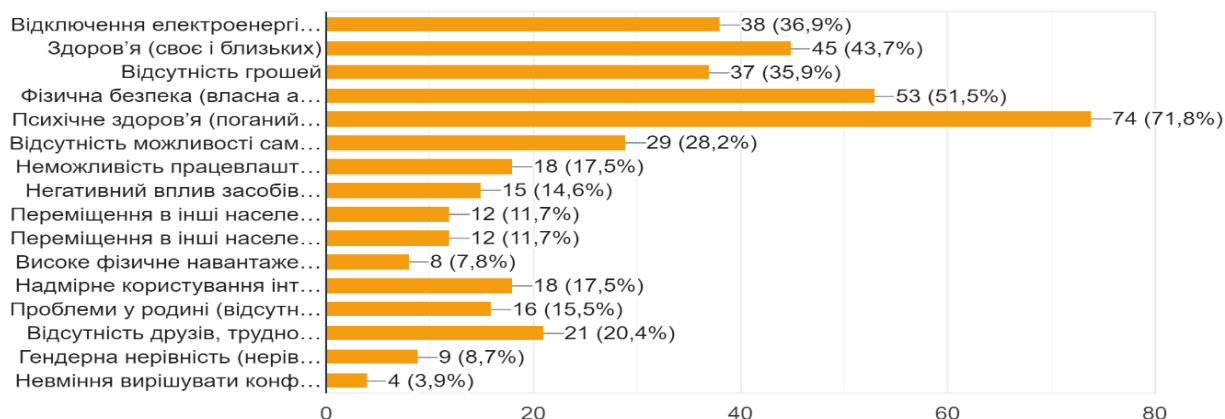

Рисунок 4. Результати анкетування: «Особисті проблеми, що непокоють протягом року війни»

розкиданого війною по всьому світу, стала приємною несподіванкою для авторів.

Етика досліджень

Звернення до складних та стигматизованих тем воєнного повсякдення (інтерв'ювання військових, потерпілих, біженців, волонтерів, дітей, батьків та опікунів, вимушених емігрантів, внутрішньопереміщених осіб) змусило студентів на практиці відчувати складність журналістського виміру норми «Не нашкодь».

Війна вплинула на повсякдення студентів, змінила режим навчання (це визначили 61,2 % опитуваних) та життя. Анкетування здобувачів освіти засвідчило головні проблеми під час війни: психічне здоров'я (поганий настрій, пригніченість, депресія, тривога, почуття самотності) (71,8 %); фізична безпека (власна або членів сім'ї) (51,5 %, була запропонована варіативність вибору); здоров'я (своє та близьких) (43,7 %); відключення електроенергії, нестабільний інтернет та мобільний (телефонний) зв'язок (36,9 %) (Рис. 4). Як бачимо, психологічні проблеми життя у війні стали найрепрезентативнішими в нашій вибірці.

Попри розуміння, що будь-яку інформацію можна знайти у відкритих джерелах, третина опитуваних потребувала допомоги саме у вирішенні психологічних проблем (Рис. 5).

Ці обставини пояснюють виважену політику факультету в пропозиції «воєнних» тем, чітке кураторство при опрацюванні травматичного контенту, а найголовніше — обережність роботи зі свідками. Відзначимо різні погляди дослідників і журналістів-практиків на необхідність залучення студентів до аналізу подразливого контенту: від жорсткої заборони зарубіжними колегами залучення студентів та непідготовлених волонтерів до інтерв'ювання (наприклад, біженців та емігрантів), до формування практик фасилітаторства, респондентства як обов'язкової функції посередництва в роботі з воєнним контентом під час війни. Примітне звернення студентів за консультаціями та коментарями до психологів під час роботи над проектами. Сприяли роботі й напрацювання українським інформаційним простором алгоритмів та рекомендацій проведення традиційних та

4. Якої інформації з переліку Вам не вистачає:

103 відповіді

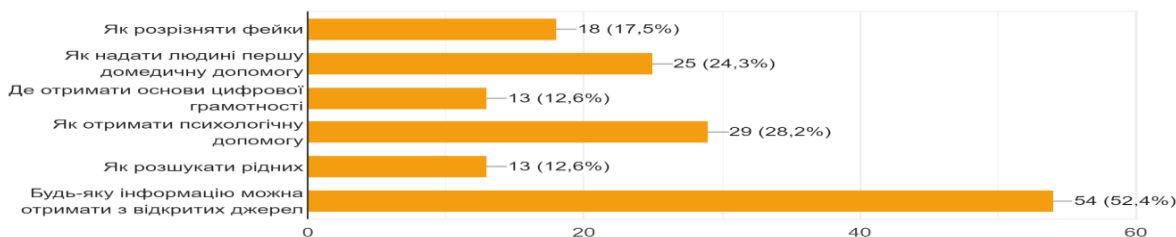

Рисунок 5. Результати анкетування: «Тематичні запити»

глибинних інтерв'ю, види інформаційних згод на архівування та використання матеріалів, традиції усної історії у фіксації емоційного складника інтерв'ю у відео та аудіозаписах. Методологічні рекомендації «Музею воєнного дитинства», онлайн-музею «Голоси мирних», Української асоціації усної історії, практики платформи «Діти війни», стандарти документування досвіду війни «Методологія, етика та безпека в проєктах документування війни та досвіду біженців після вторгнення Росії в Україну 24.02.2022» від Інституту філософії та соціології Польської академії наук (Wylegała, 2022) стали засадничими під час віднайдення складних і дискусійних аспектів студентської практики інтерв'ювання. Ми визначили найпоказовіші:

- дотримання інформаційних стандартів при інтерв'юванні та створенні медіапродуктів (мультимедійні лонгриди, відеоблоги, медіаархіви тощо): дозвіл на публікації інтерв'ю з військовими від пресофіцерів; погодження на інтерв'ювання дітей та підлітків від батьків та опікунів;

- при створенні медіаісторій та подкастів запит на дозвіл публікації проєктів у вільному просторі від зарубіжних журналістів (Є. Іващенко «Медіатизація пам'яті: усноісторичні інтерв'ю воєнного часу»), українських медійників (Е. Кошелюк «Формування культури "Доброчесності онлайн" в умовах війни: медіаосвітній аспект»), експертів, психологів, офіційних осіб (жорсткість дотримання умов запитів за кордоном на власному досвіді з'ясували здобувачки Д. Нещерет («Медійне та соціокультурне сприйняття українців в Німеччині: регіональний аспект») та М. Требушенко («Українські студенти в Австралії: медіація повсякденного досвіду»));

- чітке розуміння поняття секретної та обмеженої інформації в роботі з військовим (метадані пересувань, заблюреність облич, інформація про пересування та локації); надання інформації про роботу рятувальників, енергетиків, медиків;

- акцентуація емоційних складників як засобів привернення уваги аудиторії у поданні свідчень воєнних подій, власного трагічного досвіду очевидців, емоційних та психологічних проблем потерпілих стала предметом обговорення під час підготовки бакалаврських робіт та викликала дискусію між колегами.

Канали поширення проєктів, створення архівних ресурсів та каталогів

Окрім традиційних для медіапроєктів засобів поширення соціальними мережами, через конструктори лонгридів та вебсайтів, місцевими та національними медіа (Відкритий, 24 канал, КУСТ), сайтами новин (*The Mango*) цього року виявилася перспективною співпраця з Дніпропетровською обласною універсальною науковою бібліотекою ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія. Розділ Українки сайту бібліотеки поповнили медійні дослідження поштових марок та плакатів від наших студенток Л. Хандриги та А. Шевченко («Український плакат сьогодення: жанрово-стилістичний аналіз»).

Сайт факультету став ще одним потужним майданчиком актуалізації студентських новацій, краєзнавчих розвідок та цікавих відкриттів.

Медіатизація та поширення результатів роботи студентів стала третім важливим чинником нашого проєкту та найскладнішим в усвідомленні результативних можливостей колективної роботи: презентовані роботи подавали окремі аспекти запропонованих тем і об'єдналися воєнним часом саме у представленості дискретного досвіду.

У зв'язку з цим дотичними до нашого розуміння проблематики створення єдиних архівів стали ініціативи українських журналістів, громадських фондів, бібліотек та музеїв (див., наприклад, потужну колекцію «Архіву війни»). Як будь-який колективний проєкт, «Рік війни» передбачав вирішення новаційних проблем і пошук алгоритмів архівування у неklasичних формах. Цілком зрозумілими були складнощі таких підходів. Створення медіаархівів у воєнний час стало проблемними через технічну обмеженість платформ зберігання. Так, авторка проєкту «Фоторепортаж під час війни: типологія, структурний каталог архівування» О. Алексеєнко підготувала для бібліотек каталогізований опис 100 фоторепортажів за рік війни у світових та українських медіа (*The New York Times; The Washington Post; The Guardian; український щотижневик New Voice; інтернет-видання «Українська Правда» та «Українська Правда. Життя»;* медіакомпанія «Суспільне»; інтернет-газета *The Village Україна*), але через технічний складник проблема розміщення описів у загальному електронному каталозі та у традиційній картотеці виявилась невіршеною. Незадіяними залишились система тегів і

класифікаторів, тематична стратифікація та статистичні порівняння. Тож репозиторії, студентські медіаархіви постають альтернативою обмеженим можливостям університетських бібліотек, стають джерелом для подальших медійних збережень і базою для роботи студентів із вже опрацьованим матеріалом воєнної історії. У межах проєкту було здійснено ще один експеримент — створення новинного архіву подій у Дніпрі у форматі NFT «Дніпро — мирне місто воєнного часу» (Є. Ломонос «“Дніпро — мирне місто воєнного часу”: проєкт NFT-музею»). Авторські арти з деталізованим описом до резонансних подій у місті (українською та англійською мовами) додані до сторінки на платформі OpenSea.

3. Висновок

Перспективність колективних студентських проєктів, незважаючи на складні умови та обмежені можливості воєнного часу, спирається на метазавдання, про яке йшлося вище. Успільнена мета і студентів, і викладачів — показати різний професійний та повсякденний досвід під час війни — уможливило подальший лонгітюдний напрям досліджень. Долучення до проєкту студентів молодших курсів, дискретні завдання аналізу медійного простору в межах курсових робіт, робота над медіаархівами дозволить урізноманітнити та удосконалити методики та практики науково-дослідної роботи.

References

- Bogdanovich, G. (2010). Media projects as a quality indicator of modern journalism. *Scientific Bulletin of Uzhgorod University. Series: Philology. Social communications, 10*, 138–139.
- Bucharska, I., & Temchenko L. (2022). The media component of modern literary criticism. *Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Series "Journalism", 1(3)*, 89–98. <https://doi.org/10.15421/292310>
- Education in Ukraine: one in five aims to study only abroad (2021). *Ukrainian Institute of the Future*. <https://uifuture.org/publications/osvita-v-ukrayini-kozhen-pyatyj-nacilyenyj-vchytysya-tilky-za-kordonom/#more-7967>
- Educational and professional programme 061 "Journalism" (2020). *Oles Honchar Dnipro National University*. https://www.dnu.dp.ua/view/osvitni_programy
- Estella, P. G. (2021). The journalist's "toolbox" of competencies in the digital-global age: Reflections on the global state of research. *Pacific Journalism Review*,

- 27(1/2), 194–214. <https://search.informit.org/doi/10.3316/informit.093811342721355>
- Hudoshnyk, O. (2023). Oral history and media: platforms for collecting witness stories. *Synopsis: Text, Context, Media, 29(2)*, 139–145. <https://doi.org/10.28925/2311-259x.2023.2.11>
- Hudoshnyk, O., & Krupskyi, O. (2023). Practices of using rapid response collecting by Ukrainian museums in wartime. *Muzeológia a kultúrne dedičstvo, 11(2)*, 5–16. <https://doi.org/10.46284/mkd.2023.11.2.1>
- Ivanova S. A. (2019). *Media projects: Methodological development*. Oles Honchar Dnipro National University.
- Ivanova, I., Yaresko, K., Prosiyanyk, O., Zyma, O., & Starkova, H. (2022). Information war and mission in profession of a journalist: The evolution of the world view of media students. *Intercultural Communication, 7(1)*, 17–30. <https://doi.org/10.13166/ic/712022.4972>
- Jones, D. J. (2021). Voice of history: Reflections on the theory, practice and value of oral history. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3953025>
- Kaliannan, M., & Chandran, S. D. (2012). Empowering students through outcome-based education (OBE). *Research in Education, 87(1)*, 50–63. <https://doi.org/10.7227/RIE.87.1.4>
- Kharytonenko, O. (12 May 2023) Qualification work in journalism, or how to turn "trouble" into "intellectual joy". <https://www.jta.com.ua/point-of-view/kvalifikatsiy-na-robotu-z-zhurnalistyky-abo-iyak-peretvoryty-khalepu-na-intelektualnu-radist/>
- Khotyun, L. (2022). Media critical narratives of the modern communication space. In: *Medianarratives*. Collective monograph (pp. 16-29). LIRA.
- Macayan, J. (2017). Implementing Outcome-Based Education (OBE) Framework: Implications for Assessment of Students' Performance. *Educational Measurement and Evaluation Review, 8(1)*, 1–10.
- Potapova, K., & Bucharska, I. (2022). Media support of a social project: communication aspects and promotion. *Innovations and peculiarities of media functioning in a democratic society: collection of materials of the V International Scientific and Practical Conference* (pp. 50-52). Lviv Polytechnic Publishing House.
- Prihantoro, C. R. (2023). Outcome based education (OBE) based vocational education model in the era of artificial intelligence (AI). *Education Quarterly Reviews, 6(1)*, 228–240. <https://doi.org/10.31219/osf.io/x8sj7>
- Shershniova, O. (2022). Discipline "Media Projects" as a component of the educational programme (on the example of speciality 061 "Journalism" at the National University of Ostroh Academy). *Social Communications in Ukraine: Problematic Issues and Prospects for Development: All-Ukrainian Scientific and Practical Conference, 29 September 2022* (pp. 90-93). http://dSPACE.megu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/3769/1/megu.rovno.ua_soccom_2022.pdf#page=90

- Shkarlet S. M. (ed.) (2022). *Education in Ukraine under martial law. Innovative and project activities: Scientific and methodological collection*. Bukrek.
- Smith, L., Pegan, J., & Dickson, I. (2023, May 8). *Dasha's story: From Ukraine, former Wayne, Pa. woman shares journey, rescue efforts*. Loquitur. <https://theloquitur.com/dashas-story-ukrainian-woman-former-radnor-resident-shares-journey-in-ukraine/>
- Voloshyna, K., Oblasova, O., & Myronenko, V. (2022). Communication techniques and methods of information support for an art project. *Communications and Communicative Technologies*, (22), 36–46. <https://doi.org/10.15421/292204>
- Weber, M. S., & Napoli, P. M. (2020). Journalism history, web archives, and new methods for understanding the evolution of digital journalism. In: Bødker H. (ed.) *Journalism History and Digital Archives* (pp. 74–93). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003098843-6>
- Wylegała, A. (2022). Methodology, ethics and safety in projects documenting the war and refugee experience after Russia's invasion of Ukraine on 24/02/2022 (translation). *Wrocławski Rocznik Historii Mówionej*, 12, 332–339. <https://doi.org/10.26774/wrhm.364>
- Xiaoxiao Deng (2023). Research on the Innovative Teaching Mode of Convergence Journalism Course. *International Journal of New Developments in Education*, 5(8), 26–30. <https://doi.org/10.25236/IJNDE.2023.050805>
- Yu, Y., Hao, T., & Zhang, H. (2021). Research and practice of hybrid teaching mode of "Film and television production technology and art" course based on OBE concept. *Creative Education*, 12(09), 2066–2073. <https://doi.org/10.4236/ce.2021.129158>

Hudoshnyk Oksana, Bucharska Iryna, Myronenko Vladlena and Khotyun Ludmila. The "Year of War" project: debatable issues of media education and journalistic practice

The formation of professional skills of communication students during the war is complicated not only by the understandable restrictions of wartime and the 4-year distance learning, but also by the impossibility of co-creation as a cross-cutting idea of media education. The unification of students from different courses of the Faculty of Systems and Mass Communication of Oles Honchar Dnipro National University within the "Year of War" project became a motivator for discussing a whole range of controversial issues of research and journalistic practice both during its creation and at graduation defences, conferences and seminars. One of the tasks of the project of the speciality 061 Journalism was to present students in the difficult conditions of wartime life, emigration; in search of answers to the extremely difficult challenges of the tragic year of war. Simultaneously, work was carried out in several areas: sociological surveys (questionnaires), discursive practices, interviews during the war, photo reporting (database), and the experience of emigration (podcast series). It focuses on students' practical skills in interviewing foreign and Ukrainian war correspondents, creating reference archives and developing algorithms for their storage, and mediating their own experience through creative initiatives and media-critical reflections. Like most collective projects, The Year of War identified key problems not only in professional education (organisational, psychological, and financial factors), but also serious issues of research methodology. For example, the proposed article brings into the space of scientific discussion the problems of defining standards and methods for oral history in-depth interviews, archiving technologies, adapting databases created by students to the capabilities of libraries and catalogues, and testing channels for disseminating student research. The pilot faculty project is open for discussion, and the authors and curators are open for active cooperation.

Keywords: *Year of War" media project; professional skills; co-creation; war reportage; interview; archiving technologies.*

Author biographies

Oksana Hudoshnyk is Candidate of Philological Sciences (Ph. D.), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Mass and International Communication of Oles Honchar Dnipro National University (Dnipro, Ukraine)

Iryna Bucharska is Candidate of Philological Sciences (Ph. D.), Associate Professor of the Department of Mass and International Communication of Oles Honchar Dnipro National University (Dnipro, Ukraine)

Vladlena Myronenko is Candidate of Science in Social Communications (Ph. D.), Associated Professor, Head of the Department of Advertising and Public Relations of Oles Honchar Dnipro National University (Dnipro, Ukraine)

Ludmila Khotyun is Candidate of Science in Social Communications (Ph. D.), Head of the Department of Mass and International Communication of Oles Honchar Dnipro National University (Dnipro, Ukraine)

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.